

1	מבוא	3
2	חברות רב לאומיות	5
2.1	רקע והגדרה	5
2.2	הבדלים מחברות בינלאומיות	5
2.3	תאגידים רב לאומיים בישראל	5
2.4	ריכוזיות כלכלית של תאגידים	6
2.5	השפעה עולמית של התאגידים	6
3	חברות בנות	8
3.1	רקע	8
3.2	חסרונות ויתרונות בחברות בנות	9
4	אוטונומיה של חברות בת	10
4.1	רקע	10
4.2	במה תלויה אוטונומיה לחברות בנות	11
5	מדדי הצלחה לחברות	15
6	אוטונומיה של חברות-בת והשפעתה על ביצועיהן	18
7	סיכום דיון ומסקנות	23
7.1	דיון	23
7.2	מגבלות העבודה והמלצות למחקרים נוספים ומחקרי המשך	26
7.3	המלצות למנהלים בנושא מתן אוטונומיה	27
7.4	טבלת מאמרים מרכזיים	29
8	ביבליוגרפיה	32
9	נספח 1 – תקצירי מקורות עיקריים:	34

1 מבוא

כחלק מהפעילות העסקית של תאגידים רב לאומיים, הם פועלים פעמים רבות במדינות שונות באמצעות חברות בת שהן מפעילות שם (Chiao & Ying, 2013). חברות האם מעניקות לחברות הבת דרגות שונות של אוטונומיה. האוטונומיה הינה היכולת של חברת בת לקבל החלטות מסוימות והיא משתנה בהתאם לסוג ההחלטות שהיא יכולה לקבל ולכמות ההחלטות שנמצאות בידה. כמו כן היא תלויה במקומות בהן החברה פועלת וברשתות הקשרים בהן היא מעורבת (Gammelgaard et al., 2012; Chiao & Ying, 2013).

הסכנה במתן אוטונומיה גבוהה מדי לחברות בת היא שמתוך המעורבות שלהם וההבנה הייחודית בנעשה במקום הספציפי בו הם פועלות, הן ינצלו את האוטונומיה שניתנת להם ויפעלו כדי למקסם הפקת רווח עבורן באופן פרטי וייפגעו כך באינטרס של התאגיד כולו (Kawai & Strange, 2014). היות וחברת האם מעוניינת בעיקר בביצועים מיטביים של חברת הבת, שלשם כך למעשה היא פועלת, ישנה חשיבות לבחון כיצד האוטונומיה שניתנת לחברות הבת משפיעה על ביצועיהן בזירה המקומית ובזירה הבינלאומית.

בהמשך ישיר לכך עבודה זו תבחן את השאלה כיצד אוטונומיה שחברות רב לאומיות מעניקות לחברות הבת שלהן משפיעה על הביצועים שלהם? המשתנה התלוי אותו אבחן בעבודה זו הוא הביצועים של חברות הבת כתלות באוטונומיה שחברות רב לאומיות מעניקות להן. השיטה בה אבחן את השאלה הינה באמצעות סקירת הספרות המחקרית הקיימת בנושא זה מתוך התמקדות במאמרים שפורסמו בשנים האחרונות בכתבי עת מובילים הקשורים לניהול, מנהל עסקים וניהול ארגוני.

שאלת מחקר: מהי השפעת רמת האוטונומיה המוענקת לחברות בנות על ביצועי חברות רב לאומיות?

השערת המחקר: רמת האוטונומיה לחברות בנות תגדל ככל שהחברה הבת עוסקת בטכנולוגיה או ידע ייחודי, ככל שהבדלי התרבות והמיקום בינה לבין חברת האם קטנים יותר.

משתנה/ים בלתי-תלוי/ים: רמת אוטונומיה שחברות רב לאומיות מעניקות לחברות הבת שלהן

משתנה/ים תלוי/ים: ביצועים של חברות-בת

עבודה זו מחולקת למספר חלקים. ראשית, יסקר הנושא של חברות האם שהינן בעיקר תאגידים רב לאומיים כולל ההשפעות הגלובאליות של חברות אלו לטובה ולרעה במדינות המתפתחות ובמדינות המפותחות והביקורת הקיימת כנגד ההתנהלות והריכוזיות של חברות אלו. לאחר מכן יסקר הנושא של חברות בת במסגרת הפעילות של חברות רב

2 חברות רב לאומיות

2.1 רקע והגדרה

חברות רב לאומיות מורכבות ככלל מחברת אם וקבוצת חברות בת. לכל חברת בת יש מטרה שונה, והן מפוזרות ופועלות במדינות שונות מסביב לעולם. חברות הבת פועליות כחלק מרשתות קשרים גם מול חברות האם וגם מול חברות הבת האחרות. בנוסף, הן מקיימות רשתות קשרים חיצוניות עם ספקים, יצרנים, לקוחות, מוסדות וממשלות של המדינות בהן הן פועלות (Chiao & Ying, 2013).

תאגיד רב-לאומי (Multinational corporation או MNC או TNC - תאגיד טרנס-

לאומי), הינו תאגיד שיש לו פעילות או שרשום ביותר ממדינה אחת. הכוונה הינה בדרך כלל לארגו גדול שמייצר, מוכר וקונה שירותים או מוצרים במספר מדינות.

התאגיד הרב לאומי הראשון הרשום היה חברת הודו המזרחית הבריטית שנוסדה בשנת 1602 והשני חברת הודו המזרחית ההולנדית שנוסדה אף היא ב 1602. כיום יש אלפי תאגידיים כאלו ומרכזיהם נמצאים במספר מצומצם של מדינות בעיקר בבריטניה, יפן, ארצות הברית. כוחם של התאגידיים הולך וגדל כחלק ממגמת הגלובליזציה. קיימת ביקורת רבה על תאגידיים רב לאומיים בשל תופעת הריכוזיות שהם גורמים השוק העולמי וההשפעה הנרחבת שיש להם על תקשורת, ממשלות ושלטונות, מחקר בינלאומי ועוד. הריכוזיות הגבוהה הקיימת בתאגידיים מעלה חששות רבים מפני הגדלת אי השוויון הכלכלי בטווח הארוך.

2.2 הבדלים מחברות בינלאומיות

התאגידיים הרב לאומיים המודרניים שונים מהחברות הבינלאומיות מהעבר. חברות אלו נהגו לייבא חומרי גלם ממספר מדינות להרכיב ולייצר במפעל או מספר מפעלים במדינת האם ולשווק למדינות אחרות. התאגידיים הבינלאומיים מבזרים גם את פעולות הייצור בין מדינות שונות בעולם. כמו כן משתמשים תאגידיים אלו בשיטת הזכיינות כאשר השרות הינו מרכיב מרכזי וכדאיות ייבוא חומרי הגלם נמוכה יחסית. בשיטה זאת פועלים יצרנים מקומיים במדינה כיצרנים עצמאיים שלהם זיכיון ייצור של מוצרי התאגיד. הבדל נוסף הינו שבניגוד לחברות בעבר התאגידיים אינם מתמקדים בתחום אחד אלא במגוון תחומים רחב לעיתים עשרות תחומים ומנצלים את כוחם הגדול בתחום אחד כדי להשפיע על תחומים אחרים. (Li, 2013).

2.3 תאגידיים רב לאומיים בישראל

בשנות התשעים עם החלשות השפעת החרם הערבי, התחזקות הגלובליזציה והפחתת ההגנות על יצרנים בישראל החלה כניסת תאגידיים רב לאומיים לישראל והשתלטות על תאגידיים וחברות מקומיות.